

Uppsala universitet
Rektor
Box 256
751 05 UPPSALA

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Mats Forslund

BESLUT

2008-03-14
Reg.nr 31-5386-07

(Ert dnr UFV 2008/62)

Anmälan angående diskriminering på grund av ålder m.m.

Fråga om Uppsala universitet har uppställt diskriminerande villkor vid utlysning av s.k. ALF-medel.

Anmälan

En anonym anmälare har uppgett i huvudsak följande. Medicinska fakulteten vid Uppsala universitet och Landstinget i Uppsala län genom Akademiska sjukhuset utlyste i november 2007 s.k. ALF-forskningsmedel i tre annonser. Forskningsmedlen var avsedda att sökas av yngre forskare, kvinnliga forskare och andra personalkategorier än läkare. Med yngre forskare avsågs forskare som är yngre än 45 år. Utlysningarna måste anses stå i strid med gällande lagar och förordningar inom såväl Sverige som Europeiska unionen eftersom de innebär diskriminering på grund av ålder, kön och yrkestillhörighet. Utlysningarna kan inte heller anses vara förenliga med universitetets jämställdhetsplan och ALF-plan. – Vetenskapsrådet definierar yngre forskare som att disputation ska ha skett inom de senaste fem åren. Med en sådan begreppsförklaring kan hänsyn tas till att forskare vid medicinska fakulteter ofta är olika gamla på grund av skillnader när de avslutade sina grundutbildningar, tid för klinisk tjänstgöring, föräldraledighet och liknande omständigheter. En kliniskt verksam läkare är normalt äldre vid tiden för disputation och docentur och diskrimineras därför jämfört med en icke kliniskt verksam biomedicinare. – Det är en lovvärd tanke att ge särskilda medel till kvinnliga forskare, men det leder till en ojämlig tilldelning av forskningsmedel eftersom fördelningen inte sker efter kompetens. För det fall två sökande är lika kompetenta kan det underrepresenterade könet prioriteras. Det framgår klart av jämställdhetsplanen att kvinnor utgör majoritet i den grundläggande utbildningen, till vilken de har sökt i konkurrens. Det finns inte några politiska beslut som stödjer den förevarande särbehandlingen. – Beträffande utlysningen till andra personalkategorier än läkare har syftet angetts vara att stärka och stimulera forskning inom vårdområdet. Vårdvetenskap är en etablerad del av den medicinska fakulteten sedan många år och Vetenskapsrådet har också sedan flera år haft en särskild satsning inom området. – Sammanfattningsvis kommer en manlig läkare som är äldre än 45 år att utestängas från möjligheten att söka de aktuella ALF-

medlen. De tre utlysningarna kan jämföras med en annons från Karolinska institutet, i vilken 15 tidsbegränsade projektanställningar som seniora forskare ledigkungs. I Karolinska institutets utlysning anförts att en jämn könsfördelning eftersträvas och att etnicitet och kulturell mångfald tillför verksamheten kvaliteter.

Anmälaren har till sin skrivelse fogat kopior av de tre utlysningarna, medicinska och farmaceutiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitets jämställdhetsplan, ALF-planer för år 2007 och 2008 samt en utlysning från Karolinska institutet avseende 15 seniora forskare.

Utredning m.m.

Högskoleverket har den 8 januari 2008 beslutat att inte utreda anmälan vidare vad avser frågan om könsdiskriminering. Anmälan överlämnades därför samma dag till Jämställdhetsombudsmannen.

Högskoleverket har inhämtat ett yttrande från Uppsala universitet beträffande frågan om diskriminering på grund av ålder. Uppsala universitet har därvid anfört i huvudsak följande. Den medicinska kliniska forskningens stora problem för tillfället är en skev åldersfördelning bland forskare. Bristen på yngre forskare är ett hot mot denna forskning. Med den struktur som den medicinska kliniska forskningen har i Uppsala leds forskargrupper oftast av en äldre manlig forskare. Syftet med de utlysta medlen är att skapa möjligheter för yngre medarbetare i sådana grupper att få ett ökat eget rörelseutrymme för att meritera sig för framtida ledarskap inom klinisk forskning. Ett ytterligare argument för att göra en särskild satsning på yngre forskare är att den fördelningsmodell som används för merparten av ALF-medlen för forskning missgynnar unga forskare. Fördelningen av medlen grundas på prestationer i form av externa anslag, publikationer, antal doktors-examina och docenturer, vilket främjar redan etablerade forskare. – Enligt regeringsformen ska det allmänna motverka diskriminering av människor på grund av ålder och förvaltningsmyndigheter ska beakta allas likhet inför lagen och iakttä saktighet och opartiskhet. Därutöver har Europeiska unionen genom rådets direktiv (2000/78/EG) om inrättande av en allmän ram för likabehandling fastställt vissa regler i syfte att bekämpa diskriminering i arbetslivet på grund av bl.a. ålder. Sverige har dock ännu inte genomfört direktivet i den del som avser diskriminering på grund av ålder. Det saknas således en uttrycklig reglering om diskriminering i arbetslivet. – I artikel 6 i det nämnda direktivet anges att medlemsstaterna får föreskriva att särbehandling på grund av ålder inte ska utgöra diskriminering om särbehandlingen på ett objektiva och rimligt sätt inom ramen för nationell rätt kan motiveras av ett berättigat mål som rör särskilt sysselsättningspolitik, arbetsmarknad och yrkesutbildning och att sätten för att genomföra detta syfte är lämpliga och nödvändiga. Syftet att komma till rätta med den skeva åldersfördelningen måste anses vara ett sådant berättigat mål som anges i artikel 6. De valda sätten att uppnå målet får anses vara både lämpliga och

nödvändiga. Eftersom den särbehandling på grund av ålder som har förekommit har skett på sakliga grunder kan universitetet inte anses ha medverkat till diskriminering på grund av ålder genom utlysningen av ALF-medel till yngre forskare.

Uppsala universitet har till sitt yttrande fogat en skrivelse från medicinska och farmaceutiska fakultetsnämnden. Av skrivelsen framgår bl.a. att Uppsala universitet och Landstinget i Uppsala län gemensamt beslutar om ALF-medlens användning i enlighet med det centrala ALF-avtalet från år 2003. Huvuddelen av medlen fördelas ut till verksamheten via ”nycklar”. Enligt ALF-planen, som fastställdes av styrelsen i augusti 2007, ska vissa medel användas till strategiska satsningar. Det har därvid bedömts vara strategiskt viktigt att satsa på yngre forskare. Den särskilda satsningen kommer sammantaget att omfatta cirka 3 000 000 kr, dvs. 1,6 procent av de totala ALF-medlen som har avsatts för forskning.

Rättsliga utgångspunkter

Av 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen följer att det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av bl.a. ålder.

I 1 kap. 9 § regeringsformen stadgas att förvaltningsmyndigheter ska beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet i sin verksamhet.

Högskoleverkets bedömning

Anmälaren har gjort gällande att Uppsala universitet har gjort sig skyldigt till bl.a. diskriminering på grund av ålder och yrkestillhörighet genom att utlysa forskningsmedel avsedda enbart för forskare som är yngre än 45 år och för andra personalkategorier än läkare.

Det saknas för närvarande en uttrycklig författningsreglering beträffande frågor om diskriminering på grund av ålder. Europeiska unionen har emellertid genom rådets direktiv (2000/78/EG) om inrättande av en allmän ram för likabehandling fastställt vissa regler i syfte att bekämpa diskriminering i arbetslivet på grund av bl.a. ålder. Högskoleverket anser dock att det redan av regeringsformens bestämmelser om att det allmänna ska motverka diskriminering på grund av ålder och i övrigt i sin verksamhet iaktta saklighet och opartiskhet får anses följa att hänsyn till ålder endast får tas om det finns sakliga grunder för detta.

Såvitt framgår av utredningen råder det en skev åldersfördelning bland den medicinska och farmaceutiska fakultetens forskare. Uppsala universitet och Landstinget i Uppsala län har därför valt att göra en särskild satsning på yngre forskare inom ramen för sina ALF-medel. Högskoleverket kan utifrån utredningen inte finna att Uppsala universitet med satsningen bryter mot regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet. Detta gäller såväl frågan om begränsning på grund av

ålder som frågan om begränsning av personalkategorier. Ärendet avslutas därför med dessa besked.

På Höskoleverkets vägnar

Teresa Edelman
Beslutande verksjurist

Mats Forslund
Föredragande verksjurist